

**Видавнича група «Наукові перспективи»
Християнська академія педагогічних наук України**

«Вісник науки та освіти»

№ 5(47) 2026

Київ – 2026

- Ганаба С.О., Бурбела С.В.** **2963**
ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ПАРАДИГМА НАУКИ ТА ОСВІТИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
- Гарашенко А.П., Пшенична О.С.** **2976**
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- Гарбузенко Л.В., Кириченко О.І.** **2991**
ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН
- Герєга М.О., Горохівська Т.М.** **3005**
ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
- Гиря О.О.** **3020**
SOFT SKILLS У ШКІЛЬНІЙ ХІМІЧНІЙ ОСВІТІ
- Глазирін І.Д., Смоляр С.І., Черненко О.М., Коломоєць А.М.** **3035**
СТАВЛЕННЯ ДО РІЗНОВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБ'ЄМ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (КУРСАНТІВ) ВУЗІВ РІЗНИХ КРАЇН У ПРОЦЕСІ ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
- Глазкова І.Я., Панченко І.В.** **3049**
ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДАТНОСТІ ДО КОМУНІКАЦІЇ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
- Глушаниця Н.В.** **3059**
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
- Гнидюк О.П., Кондрашова А.К.** **3072**
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

УДК 612.821.31

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-3035-3048](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-3035-3048)

Глазирін Іван Дмитрович кандидат біологічних наук, професор,
м. Черкаси

Смоляр Світлана Іванівна викладач кафедри психології діяльності
в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України,
м. Черкаси, <https://orcid.org/0009-0000-3240-4294>

Черненко Олександр Миколайович кандидат медичних наук,
доцент, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Національний університет цивільного захисту України, м. Черкаси,
<https://orcid.org/0000-0002-8621-3175>

Коломоєць Аліна Миколаївна викладач кафедри психології
діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного
захисту України, м. Черкаси, <https://orcid.org/0009-0008-6073-466X>

СТАВЛЕННЯ ДО РІЗНОВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБ'ЄМ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (КУРСАНТІВ) ВУЗІВ РІЗНИХ КРАЇН У ПРОЦЕСІ ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Відомо, що система підготовки фахівців для діяльності в галузі фізичної культури є однією з важливих складових інституту освіти в кожній країні. Саме в процесі підготовки і навчання майбутніх фахівців у вищих спеціальних навчальних закладах та закладах з особливими умовами навчання складаються ті орієнтації, навички, знання, що в подальшому значною мірою будуть визначати особливості всієї сфери фізичної культури та спорту, їх реальне місце й значимість у суспільстві. Ось чому досліджувався рейтинг різновидів навчальної діяльності студентів різних напрямів підготовки як в Україні так і країн східної Європи в процесі їх фахового становлення. Досліджуваним були запропоновані анкети з різновидами навчальної діяльності: лекційні, лабораторні, семінарські, методичні заняття, практика, самостійна робота і практичні заняття блоку професійно зорієнтованих предметів, які вони повинні були оцінити за десятибальною шкалою. Виявлено, що у студентів (курсантів) до випускного курсу підвищується розуміння важливості методичних та практичних навичок для фахової підготовки. Студенти (курсанти)

молодших курсів нижче оцінюють значення для свого професійного становлення методичних занять і фахової практики, але до випускного курсу у них підвищується розуміння важливості методичних та практичних навичок з проведення занять для фахової підготовки.

Рейтинг же лекційних, лабораторних і семінарських занять у старшокурсників знижується. Значення ж лекційних, лабораторних і семінарських занять у старшокурсників знижується. Найбільш значимим різновидом навчальної діяльності для професійного становлення майбутнього фахівця на думку студентів-фізкультурників деяких вузів Європи є фахові практичні заняття, а найменший рейтинг має самостійна робота.

Даний факт може бути інформативним стосовно відношення студентів (курсантів) до самостійної роботи та ставить питання про можливий перегляд співвідношення аудиторних і самостійних занять. Крім того, встановлено, що до старших курсів спостерігається загальна тенденція зниження витрат часу на самопідготовку, а з загального об'єму самостійної роботи студенти (курсанти) найбільше часу відводять на своє фізичне вдосконалення.

Найбільш значимим різновидом навчальної діяльності для професійного становлення майбутнього фахівця з фізичної культури, на думку молоді, є практичні заняття зі спортивних дисциплін

Ключові слова: різновиди навчальної діяльності, фахова підготовка, студенти, курсанти, оцінка, самостійні, лабораторні заняття, лекції, практика, рейтинг, значення, різновиди самостійної роботи.

Glazyrin Ivan Dmytrovych Candidate of Biological Sciences, Professor, Cherkasy

Smoliar Svitlana Ivanivna Lecturer at the Department of Psychology of Activity in Special Conditions, National University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy, <https://orcid.org/0009-0000-3240-4294>

Chernenko Oleksandr Mykolaiovych Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology of Activity in Special Conditions, National University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0002-8621-3175>

Kolomoiets Alina Mykolaivna Lecturer at the Department of Psychology of Activity in Special Conditions, National University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy, <https://orcid.org/0009-0008-6073-466X>

THE MEANING OF DIFFERENT TYPES OF EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR THE STUDENTS (CADETS) FROM THE PHYSICAL EDUCATION DEPARTMENT OF VARIOUS HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS FROM DIFFERENT COUNTRIES IN THE PROCESS OF THEIR PROFESSIONAL PREPARATION

Abstract. The system of training specialists for activities in the field of physical culture and sports constitutes a vital component of the educational infrastructure, as it directly shapes the future professional standards and social significance of the sector. This study investigates the academic priorities and professional orientations of physical education students in higher education institutions, including universities with special learning conditions, across Ukraine and Eastern European countries. The research evaluates how future specialists perceive the relevance of various educational activities during their professional growth by utilizing a 10-point assessment scale. The survey analyzed seven key types of academic work: lectures, laboratory sessions, seminars, methodical classes, professional practice, independent study, and practical sessions in professionally oriented disciplines. The empirical data revealed a significant structural shift in student attitudes from the junior years to the graduation stage. Junior students initially undervalued the role of methodical classes and professional practice.

However, senior students demonstrated a heightened understanding of the critical importance of practical and methodical skills necessary for their future careers. Conversely, the perceived value of traditional theoretical formats, such as lectures, laboratory work, and seminars, steadily declined among seniors. Practical sessions in sports disciplines were ranked as the most significant element for professional development. In contrast, independent work received the lowest rating from the respondents.

Furthermore, the overall time dedicated to academic self-preparation decreased in senior years, with students prioritizing personal physical improvement over theoretical self-study.

These findings highlight a critical gap between theoretical instruction and practical demands in physical culture curricula. The low ranking of independent work suggests an urgent need to restructure the correlation between classroom hours and self-study to optimize the readiness of future specialists.

Keywords: different types of educational activities, professional preparation, students, cadets, grades/evaluation, higher educational establishments specializing in physical education, different types of educational activities, professional preparation, students, grades/evaluation, higher educational establishments specializing in physical education.

Постановка проблеми. Характер трудової діяльності спеціалістів в сфері фізичної культури вимагає фундаментальної теоретичної підготовки блоків навчальних дисциплін, поглибленої професійної, спеціальної та загальної рухової підготовленості, соціальної активності, організаторського та комунікативного компонентів професіограми фахівців розглядуваного профілю [1].

Система підготовки фахівців для діяльності в галузі фізичної культури є однією з важливих складових інститутів освіти в кожній країні. Саме в процесі підготовки і навчання майбутніх фахівців у вищих спеціальних навчальних закладах та закладах зі специфічними умовами навчання складаються ті орієнтації, навички, знання, що в подальшому значною мірою будуть визначати особливості всієї сфери фізичної культури та спорту, їх реальне місце й значимість у суспільстві [3].

В процесі навчання у вузі відбувається перебудова та подальший розвиток професійної спрямованості особистості. Потім в процесі самостійного виконання професійних функцій в результаті пошуків та роздумів вдосконалюються фахово-особистісні якості фахівця [2].

Навчальна діяльність студентів (курсантів) – це складне утворення його взаємодії в системі вищої школи. Підготовка до майбутньої професійної діяльності в галузі фізичної культури відбувається у процесі лекційних, семінарських, лабораторних, методичних занять, практичних занять, блоку професійно зорієнтованих предметів, різновидів практик і самостійної роботи.

Сучасні європейські педагогічні тенденції базуються на уявленні про взаємообумовленість розвитку особистості та діяльності як специфічної форми відношення людини до навколишнього світу. Сукупність знань, умінь, набутих випускником вузу, є реальною основою його майбутньої професійної майстерності.

Найбільш значимим фактором у професійному становленні та вдосконаленні майбутнього фахівця є здатність до самостійної роботи над собою в процесі навчання у вузі та під час професійної діяльності. Ця обставина підтверджує положення про те, що у вузі в першу чергу слід формувати потреби та здатність до самовдосконалення через самостійну роботу студента (курсанта). Важливість самостійної роботи у професійному становленні досить високо оцінюють для себе спеціалісти. Доведено, що введення курсу "Основи самостійної роботи" є значним фактором інтенсифікації навчального процесу та органічної адаптації студентів (курсантів) до умов вузівської освіти [1].

У контексті сучасних тенденцій у освіті насторожує та обставина, що студенти та курсанти недостатньо високо оцінюють для себе значимість

самостійної роботи і оцінюють її значно нижче, ніж аудиторні форми навчальної діяльності [2].

Дослідниками досить широко і не однозначно обговорюються проблеми значимості окремих різновидів навчальної діяльності у вузі для підготовки майбутніх фахівців, але досить мало інформації про відношення до цього самих студентів та курсантів вітчизняного й тим більше у спеціалізованих вузах фізкультурного профілю різних країн, що і визначає актуальність та мету вибраного напрямку наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Підвищення якості підготовки фахівців з реалізацією особистісного підходу в освіті є однією з центральних проблем у сучасній психолого-непедагогічній науці [3, 5, 6, 12]. У даному випадку слід казати про озброєння студентів (курсантів) професійними вміннями, навичками, соціально активною позицією, умотивованістю та здатності жити, працювати у сучасних жорстких політичних і соціально-економічних умовах.

За таких обставин, як зазначають В. В. Балахтар [1], Ю. Войнар, Д. Наварецький [3], Л. П. Сущенко [6], Pospeh J., Wojnar J [12] слід говорити про науково-методичне, матеріальне, теоретичне та практичне індивідуально-вмотивоване забезпечення навчального процесу підготовки фахівців і, у тому числі, в галузі фізичної культури.

Якщо схематично зобразити процес підготовки фахівця у вищому навчальному закладі незалежно від фаху, то він приблизно виглядатиме наступним чином:

- система освіти країни (загальне управління процесом);
- середній навчальний заклад (загальноосвітня підготовка);
- вищий навчальний заклад (організація і проведення навчального процесу);
- викладач (безпосередній передавач науково-теоретичних і практичних знань та навичок);
- студент (курсант) (безпосередній приймач науково-теоретичних і практичних знань та навичок).

У цих напрямках працювала велика кількість науковців [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 тощо].

Серед усіх нюансів багатогранного процесу підготовки фахівця, виділяється ставлення студента (курсанта) до різновидів навчальної діяльності, що є основою напрямів формування компетентності під керівництвом викладача (як об'єкт в системі підготовки фахівців) та самостійної роботи, як основи індивідуальної компетентності (як суб'єкт в системі підготовки фахівців).

Основними напрямками об'єкт-суб'єктного формування професійних компетентностей майбутніх фахівців займалися безліч дослідників і методистів [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 тощо]. Дослідження щодо ставлення студентів (курсантів) навчання вітчизняних та деяких країн Європи до різновидів навчальної діяльності, як виявилось недостатньо. Відповідний стан інформації про об'єм самостійної роботи аналогічних студентів (курсантів) вузів у процесі їх фахової підготовки.

Мета статті - дослідити ставлення до різновидів навчальної діяльності та об'єм самостійної роботи студентів (курсантів) України та студентів деяких країн східної Європи у процесі їх фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Організація та методика дослідження.

У дослідженнях брали участь 207 студентів I і випускних курсів факультету фізичної культури Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна), факультету фізичного виховання Кишинівського університету (м. Кишинів, Молдова), факультету фізичної культури і фізіотерапії Політехніки Опольської (м. Опольце, Польща), факультету фізичної культури Остравського університету (м. Острава, Чехія), студенти та курсанти Національного університету цивільного захисту України. У кожній групі було 25-28 досліджуваних у залежності від курсу та університету. Курсантам та студентам були запропоновані анкети з різновидами навчальної діяльності: лекційні, лабораторні, семінарські, методичні заняття, практика, самостійна робота і практичні заняття блоку професійно зорієнтованих предметів, які вони повинні були оцінити за десятибальною шкалою. Також студентам (курсантам) були запропоновані анкети з різновидами самостійної роботи й вони мали впродовж тижня хронометрували кількість хвилин, витрачених на різновиди самостійної роботи, а потім представили звіти та анкети з різновидами навчальної діяльності, які вони повинні були оцінити за десятибальною шкалою.

Результати дослідження. Аналіз отриманих даних показав, що середня значимість різновидів навчальної діяльності для студентів (курсантів) I та випускних курсів різних країн при оцінці з 10-ти балів становить 5.80-8.00 балів. Найвищу кількість балів (7.90-8.00) студенти (курсанти) I та випускних курсів поставили фаховим практичним заняттям з видів спорту, тобто вони їх вважають найбільше значимими для свого становлення як фахівців (табл. 1).

Відносно високий рейтинг практичних занять з фахових дисциплін в українських студентів (курсантів) (8.2-7.7 балів), польських (7.7-8.3 балів) та чеських студентів (8.4-8.5 балів).

Досить високо курсанти та студенти першого курсу оцінювали важливість для їх майбутнього фаху інформацію отриману на лабораторних заняттях (7.7 балів), а випускного курсу – набуті практичні і методичні навички під час практик (7.6 балів) і методичних занять (7.21 балів). Курсанти та студенти I курсу, практику та методичні заняття оцінювали на один бал нижче – 6.6 балів. Така тенденція щодо більш низької оцінки практики та методичних занять першокурсниками і більш високої – випускниками зберігається у вузах всіх країн де проводилися дослідження, за виключенням студентів факультету фізичної культури Остравського університету (Чехія), у яких рейтинг методичних занять найнижчий (6.2-5.6 балів) і, крім того, у студентів першого курсу оцінка вища, ніж у випускників. Тобто, студенти (курсанти) першого курсу ще мало розуміли важливість методичних та практичних навичок з проведення занять для фахової підготовки.

Таблиця 1

Значимість різновидів навчальної діяльності для професійного становлення студентів (курсантів) у вузах різних країн (оцінка з 10 балів)

№ п/п	Різновиди навчальної діяльності	Вищі навчальні заклади								Середні значення (n=207)	
		У-т Черкаси, Україна (n=51)		У-т Кишинів, Молдова (n=51)		Політехніка Опольська Польща (n=55)		У-т Острава, Чехія (n=50)			
		І к	Випускники	І к	В к	І к	В к	І к	В к	І к	випускники
1.	Лекційні заняття	7.8	6.8	8.0	7.6	6.9	6.3	5.3	7.6	7.0	7.1
2.	Лабораторні заняття	7.0	6.6	6.8	6.6	8.7	7.8	8.3	7.4	7.7	7.1
3.	Методичні заняття	6.3	7.3	6.7	8.1	7.5	8.1	6.2	5.6	6.61	7.21
4.	Семінарські заняття	8.1	7.4	7.7	6.0	6.1	6.1	6.8	6.7	7.1	6.5
5.	Фахові дисципліни	8.2	7.7	7.4	7.4	7.7	8.3	8.4	8.5	7.9	8.0
6.	Практика	5.8	7.0	6.1	7.3	6.4	7.0	8.3	9.0	6.6	7.6
7.	Самостійна робота	6.2	6.1	6.5	6.1	5.7	5.3	5.6	5.8	6.0	5.8

На рівні 7.0-7.1 балів досліджувані оцінювали інформативність лекційних та семінарських занять, хоча, слід відмітити, що до випускного курсу значення семінарів для свого професійного становлення студенти оцінювали дещо нижче – 6.5 балів у середньому. Більш високий рейтинг лекційних, семінарських і лабораторних занять можна відмітити у першокурсників України, Молдови та Польщі. Студенти ж I курсу Чехії, навпаки, лекційні заняття оцінювали найнижче з усіх різновидів навчальної діяльності (5.3 балів).

Найменшу оцінку опитувані поставили самотійній роботі – 6.0 на першому курсі та 5.8 балів на п'ятому курсі. Таку низьку оцінку самотійній підготовці була поставлена не тільки українськими студентами (курсантами), відповідно першокурсниками та випускниками (6.2 і 6.1), а й молдовськими (6.5 і 6.1), польськими (5.7 і 5.3) і чеськими (5.6 і 5.8) балів. Тобто, фактично всі студенти (курсанти), не залежно від країни де вони навчалися, однозначно вважали самотійні заняття найменш ефективними у їх фаховій підготовці до діяльності в галузі фізичної культури. Окрім того, даний факт може свідчити і про відношення студентів (курсантів) до самотійної роботи і це може бути підставою постановки питання про можливий перегляд співвідношення аудиторних і самотійних занять у вищих навчальних закладах.

Студенти-першокурсники Черкаського національного університету найбільш ефективними різновидами навчальної діяльності вважали семінари і практичні заняття з фахових дисциплін, відповідно 8.1 і 8.2 балів. Аналогічна до цієї і думка випускників, але оцінка дещо нижча – 7.4 і 7.7 балів. Найгірше ставлення в українських студентів (курсантів) I курсу до різновидів практики – 5.8 і самотійної роботи – 6.2 балів, а у випускників – тільки самотійної роботи (6.1 балів).

У Молдовських студентів першого курсу, що навчалися в Кишинівському університеті на факультеті фізичного виховання найвищий рівень ставлення до лекційних і семінарських занять, відповідно 8.0 і 7.7 балів, а у випускного курсу – методичних занять (8.1 балів). У той же час найнижчі бали першокурсники виставили у відношенні до фахової практики (6.1 балів) і самотійної роботи (6.5 балів). А для молдовських студентів-п'ятикурсників – це семінарські заняття і самотійна робота, відповідно 6.0 і 6.1 балів.

Дослідження серед студентів першого курсу відділу фізичного виховання і фізіотерапії Політехніки Опольської (Польща) показали, що лабораторні заняття і заняття з фахових дисциплін найбільш вагомо впливали на їх становлення як майбутніх спеціалістів. Адже саме такі різновиди навчальної діяльності оцінені ними на рівні 8.7 і 7.7 балів. Їхні

колеги-п'ятикурсники також найвище оцінили практичні заняття з фахових дисциплін (8.3 балів) та методичні заняття – 8.1 балів. Відповідно, найнижчий рейтинг серед польських студентів відділу фізичного виховання і фізіотерапії I-V курсів мали самостійні заняття, які вони оцінили в 5.3 та 5.7 балів.

Для студентів Остравського університету (Чехія) і I, і V курсів факультету фізичної культури найбільш цікавими, вагомими у професійному плані була фахова практика та практичні заняття з, відповідно, фахових дисциплін. Вони їх оцінили в межах від 8.3 до 9.0 балів у відношенні до різновиду навчальної діяльності та курсу. Однак, найнижчим балом їх студенти-першокурсники оцінили ті матеріали, які вони отримували в упродовж лекційних занять – 5.3 і самостійної роботи – 5.6 балів, а п'ятикурсники – самостійні і методичні заняття, відповідно 5.8 та 5.6 балів.

Подальші дослідження стосувалися об'ємів самостійної роботи студентів (курсантів) різних країн у процесі їх фахової підготовки. В результаті встановлено, що найбільший об'єм самостійної роботи у студентів-першокурсників факультету фізичного виховання і фізіотерапії Політехніки Опольської – 1172 хвилини, а це 19.5 годин на тиждень або майже 3 – кожного дня (табл. 2). Приблизно скільки ж – 1015 і 1006 хвилин витрачали на самопідготовку першокурсники факультетів фізичного виховання Кишинівського та Черкаського університетів, відповідно. В той же час, як не дивно, найменше часу займалися самоосвітою теж студенти-фізкультурники першого курсу, але Остравського університету, всього 638 хвилин, а це фактично майже удвічі менше, ніж їх колеги з Польщі, Молдови та України, тоді як їх старші товариші випускники на самопідготовку витрачали значно, майже на третину, більше часу – 916 хвилин.

Студенти п'ятого курсу факультету фізичної культури Кишинівського університету витрачали на самостійну роботу фактично скільки ж часу, як і першокурсники, менше всього тільки на 1 годину з розрахунку тижневих витрат.

В той час як їх колеги з України і, особливо, Польщі значно менше самостійно працювали в процесі навчальної діяльності, ніж першокурсники, відповідно на 274 і 476 хвилин впродовж навчального тижня.

Таблиця 2

Об'єм різновидів самостійної роботи студентів (курсантів) вузів
різних країн (хв./тиждень)

№ п/п	Різновиди роботи	Вищі навчальні заклади								Середні значення (n=207)	
		У-т Черкаси, Україна (n=51)		У-т Кишинів, Молдова (n=51)		Політех- ніка Ополь- ська, Польща (n=55)		У-т Острава, Чехія (n=50)			
		І к	Випуск- ники	І к	В к	І к	В к	І к	В к	І к	Випуск- ники
1.	Робота у бібліотеці	180	98	103	129	131	110	66	150	120	120
2.	Робота з конспектами	203	68	131	118	201	104	118	23	163	78
3.	Підготовка звітної документації	161	40	83	18	286	73	98	152	157	71
4.	Підготовка рефератів, курскових, дипломних	31	105	16	207	39	222	100	109	46	160
5.	Фізичне вдосконалення	255	307	566	298	368	132	186	341	344	275
6.	Не формальне спілкування з колегами, викладачами	176	79	77	168	106	55	68	109	107	102
7.	Інші варіанти	0	41	39	14	41	0	2	32	21	22
8.	Всього	1006	738	1015	952	1172	696	638	916	958	828

Розгляд матеріалів про витрати часу на різновиди самостійної роботи показав, що найбільше часу студенти (курсанти) витрачали на своє фізичне вдосконалення – це в середньому 344 та 275 хвилин на тиждень, відповідно І і випускного курсу. До випускного курсу простежувалася загальна тенденція до певного зменшення витрат часу на цей різновид самостійної роботи над собою. Слід зауважити, що українські та чеські випускники фізичному самовдосконаленню приділяли більше часу (307-344 хвилини) ніж першокурсники (186-255 хвилин), У молдовських і польських студентів, навпаки, до випускного курсу певною мірою втрачався інтерес до такої діяльності. Найбільше часу, 566 хвилин на тиждень (майже 10 годин), займалися фізичним вдосконаленням саме молдовські першокурсники.

За витратами часу в процесі самостійної роботи, особливо для першокурсників, наступною була робота з конспектами і підготовка звітної

документації, відповідно 163 та 157 хвилин на тиждень. Причому за роботою з конспектами найбільше проводили студенти (курсанти) перших курсів з Черкас і Ополе – 201-203 хвилини впродовж робочого тижня. Аналогічно до цього витрачався час і на підготовку звітної документації, але ще й у п'ятикурсників з Чехії – 152 хвилини.

По дві години (120 хвилин) на тиждень досліджуваний контингент студентів (курсантів) всіх вузів проводили у бібліотеці, працюючи з літературою. При чому, першокурсники в Черкасах для цього використовували аж 180 хвилин, а випускники з Чехії – 150 хв. Найменше користувалися послугами бібліотеки також студенти Остравського університету, але першокурсники – всього 1 годину впродовж тижня.

Більше як півтори години потрібно студентам I-V курсів вузів фізкультурного профілю деяких країн Європи для не формального спілкування з колегами і викладачами. Але, слід відмітити, що найбільше цього потребували студенти-першокурсники з факультету фізичної культури Черкаського університету, адже на спілкування вони витрачали 176 хвилин на тиждень, що складало майже 3 години та випускники з Молдови – 168 хвилин.

На підготовку рефератів, курсових та дипломних робіт старшокурсники витрачали у середньому більше часу (160 хвилин), ніж студенти молодших курсів (46 хвилин). Найбільше часу на такі різновиди самостійної роботи витрачали студенти 5-х курсів Політехніки Опольської та університету з Кишинева, відповідно 222 та 207 хвилин, а найменше, 16 хвилин на тиждень, молдовські студенти-першокурсники факультету фізичної культури.

Слід відмітити, що на інші різновиди самостійної роботи студенти (курсанти) I і випускних курсів України, Молдови, Польщі та Чехії витрачали найменше часу – в середньому 21-22 хвилини. Цей факт може бути дещо дивним, адже відомо, що багато студентів (курсантів) зараз в процесі самопідготовки використовують Інтернет, а це займає доволі багато часу.

Висновки:

1. Студенти (курсанти) молодших курсів нижче оцінювали значення для свого професійного становлення методичні заняття і педагогічну практику, але до випускного курсу у них підвищувалося розуміння важливості методичних та практичних навичок з проведення занять для фахової підготовки. Ставлення ж до лекційних, лабораторних і семінарських занять у старшокурсників знижувалося.

2. Найбільш значимим різновидом навчальної діяльності для професійного становлення майбутнього фахівця з фізичної культури на

думку студентів деяких вузів Європи були практичні заняття зі спортивних дисциплін, а найгірше ставлення було у студентів (курсантів) до самостійної роботи. Даний факт міг бути інформативним стосовно ставлення студентів (курсантів) до самостійної роботи та ставило питання про можливий перегляд співвідношення аудиторних і самостійних занять.

3. Важливість самостійної роботи у професійному становленні фахівців досить високо оцінювалося і це підтверджується витратами часу студентами-першокурсниками факультетів фізичної культури Черкаського (Україна) та курсантами (студентами) НУЦЗ України, Кишинівського (Молдова) і, особливо Опольського (Польща) університетів, які на цей різновид навчальної діяльності витрачали до 3-ох годин кожного дня. До старших курсів спостерігалася загальна тенденція зниження витрат часу на самопідготовку.

4. З загального об'єму самостійної роботи студенти (курсанти) найбільше часу відводили на своє фізичне вдосконалення, а це в середньому до 6 годин на тиждень у першокурсників і, відповідно, 4 години у випускників. Найбільше турбувалися про своє фізичне вдосконалення молдовські студенти 1-х курсів, які майже 10 годин на тиждень додатково працювали у спортивних залах.

5. Самопідготовка та робота в бібліотеці у студентів (курсантів) всіх курсів забирала до 2 годин на тиждень. На роботу з конспектами і звітною документацією більше часу витрачали студенти-фізкультурники 1-х курсів (до 2.5 годин). Над написанням рефератів, курсових і дипломних робіт – старшокурсники працювали до 2 годин 40 хвилин на тиждень. На неформальне спілкування з колегами і викладачами та інші різновиди самостійної роботи студенти відводили менше часу.

Література:

1. Балахтар В. В., Балахтар В.В. Проблеми адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ/ Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. 3б. С57-62. URL.<http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh.2012.3b//>.

2. Бондаренко Н. Б. Мотиви опанування учнями 7-9 класів іноземної мови, як засоби самовираження особистості: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2012. 18с.

3. Войнар Ю., Наварецький Д., Глазирін І. Д. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції. Монографія. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.

4. Вплив захворюваності курсантів та студентів на підготовку до професійної діяльності. ISSN 1999-981X. ВІСТІ Донецького гірничого інституту №1 (50), 2022. Ст. 158 – 165. Черненко О. М., Федоренко Д. С.

5. Наварецький Д., Войнар Ю. Підготовка спеціалістів по фізичній культурі (історичні аспекти і сучасні європейські тенденції): Монографія. – Черкаси: Відлуння Плюс, 2005. – 172 с.

6. Сущенко Л. П. Становлення і розвиток вітчизняної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту: Навчальний посібник. – Київ: Видавництво ПП "Екмо", 2004. – 158 с.

7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури – 2009. – 472 с.

8. Пітелей В. Н. Психолого-педагогічні чинники формування фахової майстерності викладача ВНЗ. Компетентісний підхід у підготовці сучасного фахівця: матеріали науково-методичної конференції з міжнародною участю. Івано-Франківськ, 2017. С. 255-256.

9. Тимошенко В. М. Психологічні особливості формування мотивації досягнення майбутніх учителів (на матеріалі вивчення англійської мови): Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.17. Київ, 2001. 21с.

10. Чаусова Т. В. Особливості формування мотиваційної сфери навчання підлітків. Вісник післядипломної освіти. Серія "Соціальні та поведінкові науки". 2018. №6 (35). С. 121-134.

11. Dufour W., Laport W. Phuzical Educationin the European Union in a harmonization process in EUPEA. – News letter № 4, 1999.

12. Pospch J., Wojnar J/ Wybrane problemy ksztalcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Europie Zachodniej / Wychowania fizyczne w dobie reformy edukacji. – Wroclaw, 1999, Atla 2, s. 119-124.

References:

1. Balakhtar, V. V., & Balakhtar, V. V. (2012). Problemy adaptatsii pershokursnykiv do navchannia u VNZ [Problems of adaptation of first-year students to studying in higher education institutions]. Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly [Pedagogy of Higher and Secondary School], (36), 57–62. URL: nbuv.gov.ua.

2. Bondarenko, N. B. (2012). Motyvy opanuvannia uchniamy 7-9 klasiv inozemnoi movy yak zasoby samovyrazhennia osobystosti [Motives of mastering a foreign language by 7th-9th grade students as means of personality self-expression] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv, 18 p.

3. Voinar, Yu., Navaretskyi, D., & Hlazyrin, I. D. (2005). Rozvytok ta suchasni tendentsii systemy pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoi kultury v umovakh yevrointehratsii: Monohrafiia [Development and modern trends of the training system for physical culture specialists in the context of European integration: Monograph]. Cherkasy: Vidlunnia-Plius, 184 p.

4. Navaretskyi, D., & Voinar, Yu. (2005). Pidhotovka spetsialistiv po fizychnii kulturi (istorychni aspekty i suchasni yevropeiski tendentsii): Monohrafiia [Training of specialists in physical culture (historical aspects and modern European trends): Monograph]. Cherkasy: Vidlunnia-Plius, 172 p.

5. Ortynskyi, V. L. (2009). Pedahohika vyshchoi shkoly: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv VNZ [Pedagogy of higher school: Textbook for university students]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 472 p.

6. Pitelei, V. N. (2017). Psykholoho-pedahohichni chynnyky formuvannia fakhovoi maisternosti vykladacha VNZ [Psycho-pedagogical factors of forming the professional skill of a university teacher]. In Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi suchasnoho fakhivtsia [Competency-based approach in the training of a modern specialist]: Materials of the Scientific and Methodological Conference (pp. 255–256). Ivano-Frankivsk.

7. Sushchenko, L. P. (2004). Stanovlennia i rozvytok vitchyznianoï systemy profesiinoï pidhotovky fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu: Navchalnyi posibnyk [Formation and development of the domestic system of professional training of physical education and sports specialists: Textbook]. Kyiv: PP Ekmo, 158 p.

8. Tymoshenko, V. M. (2001). Psykholohichni osoblyvosti formuvannia motyvatsii dosiahnennia maibutnikh uchyteliv (na materialy vyvchennia anhliiskoi movy) [Psychological features of the formation of achievement motivation of future teachers (based on the study of the English language)] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv, 21 p.

9. Chausova, T. V. (2018). Osoblyvosti formuvannia motyvatsiinoï sfery navchannia pidlitkiv [Features of formation of the motivational sphere of adolescents' learning]. Visnyk pisladyplomnoi osvity. Serii "Sotsialni ta povedinkovi nauky" [Bulletin of Postgraduate Education. "Social and Behavioral Sciences" Series], 6(35), 121–134.

10. Chernenko, O. M., & Fedorenko, D. S. (2022). Vplyv zakhvoriuvanosti kursantiv ta studentiv na pidhotovku do profesiinoï diialnosti [The impact of morbidity of cadets and students on preparation for professional activity]. Visti Donetskoï hirnychoï instytutu [News of the Donetsk Mining Institute], (1), 158–165. 11. Dufour W., Laport W. Phuzical Education in the European Union in a harmonization process in EUPEA. – News letter № 4, 1999.

11. Dufour W., Laport W. Phuzical Education in the European Union in a harmonization process in EUPEA. – News letter № 4, 1999.

12. Pospel J., Wojnar J/ Wybrane problemy ksztalcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Europie Zachodniej / Wychowania fizyczne w dobie reformy edukacji. – Wroclaw, 1999, Atla 2, s. 119-124.

12. Pospel J., Wojnar J/ Wybrane problemy ksztalcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Europie Zachodniej / Wychowania fizyczne w dobie reformy edukacji. – Wroclaw, 1999, Atla 2, s. 119-124.

Дата першого надходження статті до видання: 10.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.05.2026

Журнал

«Вісник науки та освіти»

№ 5(47) 2026

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.